

Pretoriana

MEYERSONSKY BIBLIOTEK
 PRETORIA
 4 JAN 1960
 OS (68)
 P '59/31
 Klasno:mer
 mer



*Mondstuk van die Genootskap Oud-Pretoria
 Verskyn in April, Augustus en Desember.*

—o—

*Organ of the Association Old Pretoria
 Published in April, August and December.*

Prys : 2/- : Price.



Dr. WILLEM PUNT

Jan. 1958

Redaksioneel

HIERDIE uitgawe van „Pretoriana” word gedeeltelik gewy aan die nagedagtenis van wyle dr. en mev. I. M. Meyer. Aanleiding hiertoe was die huldigingsbyeenkomste wat op 2 September vanjaar op die terrein van die Pretoriase Onderwyskollege plaasgevind het. Terwyl mnr. J. J. Mulder, Waarnemende Rektor en tewens een van die vooraanstaande lede van ons Genootskap, daardie oggend besig was om sy treffende huldigingsrede by die rotsmonument te hou, het die gedagte ontstaan om die vier toesprake wat in die loop van die oggend by verskillende geleenthede en plekke op die kollegeterrein gehou is, in die Desember-uitgawe van ons blad te publiseer. Saam met hierdie vier toesprake word ook twee ander artikels en ’n rede wat in die April-uitgawe van „Weeg”, die Studenteblad van die Pretoriase Onderwyskollege, verskyn het, in hierdie uitgawe gepubliseer.

Met die publikasie van hierdie artikels wil die Genootskap Oud-Pretoria deur middel van sy mondstuk, „Pretoriana”, graag die nagedagtenis eer van ’n egpaar wat deur hulle jarelange verblyf en belangrike werksaamhede in die Hoofstad, vir hulle ’n besondere plek in die harte van talle Pretorianers verower het. In privaat gesprekke het dr. Meyer by meer as een geleentheid navraag gedoen oor die werksaamhede van ons Genootskap. As historikus het hy uit die aard van die saak ook in ons werksaamhede belang gestel. Drukke werksaamhede en ’n oorvol program het hom egter verhinder om ’n aktiewe rol in die Genootskap Oud-Pretoria te speel.

— DIE REDAKTEUR.

By geleentheid van die jaarvergadering van die Genootskap Oud-Pretoria op 29 Oktober 1959 het vier sprekers hulde gebring aan dr. Willem Punt vir die voortreflike werk wat hy vanaf die stigting van die Genootskap tot vanjaar as Voorsitter verrig het. Die volgende toesprake vertolk op treffende wyse die hoë agting wat die lede van ons Genootskap vir dr. Punt het. Sy onbaatsugtige en opofferende werk in die belang van ons Genootskap het deur al die jare ons bewondering afgedwing. By sy aftrede as Voorsitter wil ons dr. Punt verseker dat ons sy jarelange werk in die belang van ons Genootskap en daardeur ook van ons stad en sy inwoners opreg en innig waardeer. In hierdie uitgawe van „Pretoriana” wil ons graag in skrif vaslê wat op die jaarvergadering oor dr. Punt en sy belangrike aandeel in die werksaamhede van die Genootskap Oud-Pretoria gesê is . . . (Red.)

INHOUD -- CONTENTS

Redaksioneel.

Miss J. H. Davies: Our Indebtedness To Dr. Punt.

Dr. F. J. du Toit Spies: Dr. W. Punt En Die Genootskap Oud-Pretoria.

Mnr. C. F. Hendrikz: Dr. Willem Punt As Onderwysman.

Dr. G. W. Eybers: Ons Nuwe Voorsitter Se Waardering Vir Die Werk Van Dr. Punt.

Redakteur: Byskrif By Foto Van Mnr. J. J. Mulder.

Mev. A. J. Roodde: Dr. En Mev. I. M. Meyer — In Memoriam.

Ds. D. J. Viljoen: God Spreek Deur Hulle Dood.

Prof. R. E. Lighton: Huldigingsrede Oor Wyle Dr. En Mev. I. M. Meyer.

Mnr. J. J. Mulder: Huldigingswoorde Tydens Onthulling Van Gedenkplaat Op Rots.

Mej. E. C. Steyn: Onthulling Van Die Naamplaat Van „Huis Meyer”.

Mnr. R. S. Meyer: Boodskap Aan Die Personeellede Van Die Onderwyskollege, Pretoria.

Genootskap Oud-Pretoria, Jaarverslag 1959.

Association Old Pretoria, Annual Report, 1959.

Our Indebtedness to Dr. Punt

THE work which Dr. Punt, its founder and untiring leader, has done for the Association Old Pretoria is so well known to the members that any comment upon it may appear to be superfluous, for good wine needs no bush! It is however but fitting that our retiring chairman should be thanked for his long, unflinching and very successful labours on behalf of the Association, and, also, there are various aspects of his chairmanship that can with advantage be emphasised.

The chairman of an association is naturally its most prominent member — the one who takes the lead on all the association's great occasions, such as its annual general meetings, and on any deputations which the association may send to the authorities. As you all know, Dr. Punt has borne himself worthily on all such occasions and has thereby increased the Association's standing and influence. A chairman's work, however, is by no means confined to these "public appearances" and it is of the work behind the scenes that I would speak. It is true that the chairman's annual report outlines the year's activities but, since it is written by the chairman, it inevitably soft pedals the part which he himself has played. Then, too, a brief recital of achievements and projects gives very little indication of the patient work which lies behind them, of the investigations, the interviews, the assembling of evidence and the reports compiled, not to speak of the committee meetings. These last are perhaps the strongest test of a chairman's conscientiousness and staying power. It is so temptingly easy to dodge an occasional committee meeting; but it was very rarely that

Dr. Punt was not in the chair and then only because it was quite impossible for him to be present. It was perhaps at committee meetings that his drive, resourcefulness and vision together with his insatiable zest for work were most apparent. Without in any way being an autocrat Dr. Punt supplied the motive power for the committee: most of the ideas were his and, what is more, he was always willing to do the lion's share of the work involved in carrying them out. To his other qualities as a chairman were allied tact and good humour which contributed greatly to the pleasant atmosphere of the meetings.

This part of the work, which was largely unseen, should not be forgotten; for it is far easier to rise to an occasion — that, after all, calls for only one concerted effort — than it is to maintain energy, pace and enthusiasm throughout the year. This Association has indeed been fortunate in having had a chairman equally competent in both spheres.

There is one more point which I should like to make, namely, that in a country which indulges in a careful balancing of sectional interests, Dr. Punt is remarkable for an absence of sectional bias. There was never any need for him to maintain a delicate balance for all was grist that came to his mill. His absorbing interest was the history of Pretoria, particularly as embodied in its streets and buildings, and all other considerations were of minor importance. Thus all sections of the community could feel at home with him for he was interested in them all.

I apologise for the past tense, with its faint obituary flavour, of the last couple of sentences but I have been speaking of Dr. Punt as the chairman of our Association and his chairmanship is now, alas, a thing of the past.

I am very glad to have been given the opportunity of expressing our indebtedness to Dr. Punt. I feel sure that we shall remember with gratitude all that he has done for the Association Old Pretoria and that our good wishes will follow him in his new work. May the Simon van der Stel Foundation go from strength to strength!

— J. H. DAVIES.

Dr. Willem Punt *en die Genootskap Oud-Pretoria*

AANGESIEN dr. Punt te kenne gegee het dat hy nie weer as voorsitter van die Genootskap Oud-Pretoria verkiesbaar is nie, pas dit ons om hier 'n waardering te gee van die werk wat hy in dié verband verrig het. Dr. Punt was onafgebroke voorsitter van die Genootskap vanaf die stigting



daarvan in 1948; en dit kan seker sonder oordrywing gesê word dat hy die siel daarvan was.

Vir my wat as sekretaris die grootste deel van die tyd saam met hom gewerk het, is dit 'n voorreg om 'n paar woorde in dié verband te sê. Dr. Punt was 'n ywerige voorsitter, soos 'n trae sekretaris maar al te goed ondervind het! Vroeg en laat was hy altyd daar om sekretaris en ander bestuurslede attent te maak op die dinge wat op die weg van die Genootskap Oud-Pretoria gelê het.

Dit lê in die aard van die Genootskap dat 'n mens gedurig moet wakke: loop, dat jy die strate van Pretoria met oop oë bewandel om te sien wat daar afgebreek of gebou, wat daar uitgehaal of geplant word. Ook is dit nodig om soms agter die skerms te kyk na die planne van die toekoms en om dan nuwe idees aan die hand te doen. Dr. Punt is een van die bevoorregte persone by wie nuwe gedagtes voortdurend blykbaar spontaan gebore word. As mens terugdink aan die bestaan van die Genootskap tot dusver, dan val dit op hoeveel van die projekte wat aangepak is by dr. Punt ontstaan het. Niemand het beter as hy die hele opset en funksie van die Genootskap besef nie. Hy het hom self in die buiteland op hoogte gestel van die aard van dergelyke liggame.

Die notule meld nie wie die inisiatief tot die stigting van die Genootskap Oud-Pretoria geneem het nie, maar dit kan seker veilig aangeneem word dat die idee by dr. Punt ontstaan het. Dit was altans aan sy huis waar 'n twaalfstal persone op die aand van 22 Maart 1948 byeen gekom het om die stigting daarvan te bespreek.

Dit sal te veel tyd neem om al dié gevalle te noem waarmee die Genootskap Oud-Pretoria die afgelope elf jaar mee te doen gehad het, baie waarvan van die inisiatief van dr. Punt uitgegaan het.

Daar was die op die gebied van straat- en wyksname. Baie daarvan wat vandag algemeen in gebruik is, het by hom ontstaan. Ons dink aan die name: Waltloo, Lukasrand, Maria van Riebeecklaan en die Van Riebeeckreservaat, laasgenoemde twee uit die jaar 1952.

Ons dink ook aan dr. Punt se besorgdheid oor die voorkoms van die stad Pretoria, veral die historiese karakter daarvan. Dit het veral tot uiting gekom waar hy gepleit het vir die behoud van ou geboue soos die Z.A.S.M.-geboue, die Staatsgimnasium, die Hollardhuis, die Operagebou, die Staatsmodelskool, ook vir die "historiese Kerkplein" soos hy dit genoem het. Dit het ook tot uiting gekom waar hy protesteer het teen nuwe geboue, soos b.v. die nuwe Provinsiale Gebou. Toe die perseel



Dr. Punt en mev. Wilson teen die einde van 1957 saam met 'n groep st. V-leerlinge van Danvilleskool gefotografeer. Die groep verskyn langs die viswywer wat in 1952 ter ere van Jan van Riebeeck deur jonkheer W. van Beyma ontwerp en onthul is. Die visdammetjie is in die vorm van die 17de-eeuse Kasteel in Kaapstad. Die idee om die koms van Van Riebeeck na S.A. op so'n unieke wyse te gedenk het oorspronklik by mnr. P. A. Badenhorst en C. F. Hendrikz ontstaan en is verder gefinaliseer deur dr. Punt en jonkheer Van Beyma.

waarop die Bras Perreirahuis 'n paar jaar gelede te koop aangebied is, het die idee om hierdie oudste bestaande huis van Pretoria elders te herbou van hom gekom — en hieruit is die gedagte van 'n opelugmuseum gebore wat na ons almal hoop eendag verwesenlik sal word.

Die wapen van die Genootskap Oud-Pretoria is hoofsaaklik volgens die idees van dr. Punt saamgestel. 'n Sinryke wapen is dit wat veral die verlede van die stad versinnebeeld so ver terug as die Verenigde Oos-indiese Kompanie en Ouddorp, die bakermat van die Pretoriusse. Toe die eeufes van Pretoria gedenk is, het dr. Punt gesoek na iets wat van meer blywende waarde sou wees as die feeste wat kom en gaan. Toe het hy op die gelukkige gedagte gekom om 'n skooltuinekmpetisie in die lewe te roep met as opset die aankweek van liefde by die jeug vir die tradisionele plantegroei van Pretoria. Die pragtige skild wat daarvoor uitgeloof word, is ook hoofsaaklik volgens sy idees ontwerp.

Daar is nog baie ander gevalle om op te noem. Waar dr. Punt nou 'n wyer werkkring betree, vertrou ons dat hy die Genootskap Oud-Pretoria nie sal vergeet nie. Trouens die Genootskap neem nie van hom afskeid nie, dit sien slegs van hom af as voorsitter. Die Genootskap sal seker nog baie van sy dienste gebruikmaak.

— F. J. DU TOIT SPIES.

Dr. Willem Punt as Onderwysman

DAMES EN HERE,

Laat my dadelik sê dat as 'n na-oorlogse Pretorianer ek beslis onbevoeg is om dr. Punt se onderwysloopbaan enigsins volledig te skets, veral as ons daaraan dink dat hy nie alleen byna 40 jaar diens in Pretoria agter die rug het nie maar ook selfs sy hele skoolopleiding hier ontvang het. 'n Prestasie waarop seker baie min onderwysers kan boog en 'n feit wat miskien beter as enigiets anders verklaar waarom hy by uitnemendheid bevoeg was om 'n vereniging soos die Genootskap Oud-Pretoria te stig en te lei.

Ses weke na sy geboorte in Germiston in 1900 word sy familie deur die Britse besettingsmagte na Holland teruggestuur. Na die vrede keer hulle egter terug na Transvaal, maar vestig hulle dié keer in Pretoria, waar hy later 'n leerling aan die Eendrachtskool word, 'n skool wat tans nog hier in die middestad bestaan.

Hier vind 'n voorval plaas wat nie alleen 'n groot invloed op hom sou hê nie maar tewens ook een van dr. Punt se mees uitstaande persoonlikheidskenmerke sou blootlê nl. sy deursettingsvermoë en volharding. Een van sy onderwysers, mnr. Kosie de Wet, wat tans nog tydelik in Pretoria

diens doen, gee hier 'n les oor die Groot Trek en vertel van Van Rensburg wat in die vreemde Noorde vermoor is, maar niemand weet waar of onder watter omstandighede nie. Hierdie verhaal gryp hom so aan dat hy tuis plegtig aankondig dat hy eendag hierdie plek gaan vind.

Soos u weet is hierdie taak na meer as 50 jaar so pas voltooi. 'n Taak deur hom onderneem voer hy ten alle koste uit!

Sy hoërskoolopleiding ontvang hy op die Hogere Oost Eind School. Na matriek hou hy skool om daarna Normaalkollege toe te gaan toe daar, in 'n poging om mans na die onderwys te lok, gratis opleiding verskaf word. Terloops, 80 mans het hulle aangemeld, 'n rekord vir daardie tyd.

Nadat hy eers tydelik op o.a. Randjiesfontein en Wonderboom-Suid skoolgehou het, kry hy sy eerste permanente aanstelling op Brakpan. Sy hart staan egter Pretoria toe en gou is hy terug en wel op die personeel van Robertshoogteskool, tans die Genl. Andries Brink-skool. Hiervandaan na die „Railway School” tans Suidskool, waar hy onderhoof word. In 1935 word hy hoof van die Voortrekkerskool en toe dié skool in 1946 sluit, gaan hy in dieselfde hoedanigheid na die pasgestigte Danvilleskool.

Uit die name van bogenoemde skole blyk dit dat dr. Punt hoofsaaklik onderrig aan leerlinge uit mindergegoede huise moes gee.

Sy vermoë om die beste uit hierdie kinders te haal, om met hulle ouers harmonieus saam te werk, was vir my 'n besondere kenmerk van sy optrede.

Om hierin te slaag het hy deurgaans aangedring op harde werk in die skool angesien hierdie kinders alleen deur self hard te werk en deur eie inspanning sukses in die lewe kon behaal. Hy was dus altyd 'n voorstander van gereelde en goed gekontroleerde toetse en eksamens.

In die tweede plek het hy geglo dat hierdie kinders selfvertroue en selfagting ontwikkel deur deelname aan en pretasie in buitemuurse aktiwiteite.

So vind ons dat daar altyd aktief aan die rugby, korfbal, atletiek, jukskei, sagtebal, ens. deelgeneem word. In 1937 en 1938 was hy Voor-sitter van die Pretoria-Laerskool Atletiekvereniging, 'n liggaam wat ter-loops aanstaande jaar sy 40 jarige bestaan herdenk. Dit is amper vanselfsprekend dat aan sy skole altyd 'n sterk afdeling van die Voortrek-kerbeweging sou wees.

In die derde plek is dissipline 'n besondere kenmerk van die skole waar hy gearbei het. Alhoewel dit laerskole was, het hy altyd gesorg vir 'n sterk kadetafdeling. In 1953 ontvang hy dan ook 'n spesiale medalje van die Verdedigingsmag vir 25 jaar troue diens as kadetoffisier.

Sy besondere kennis van Transvaalse geskiedenis het hy altyd teen 'n aardrykskundige agtergrond gesien en algaande het hy ook 'n besondere liefde vir alle inheemse plantegroei ontwikkel. Hiervan het hy goed gebruik gemaak deur hom onvermoed te beywer vir 'n mooi uitgelegde skool-terrein, maar dan moet dit versier wees met inheemse blom- en plantsoorte. Hierdeur het hy gehoop om by sy leerlinge 'n sin vir skoonheid en orde

en 'n liefde vir die inheemse te laat posvat.

Tydens Pretoria se Eeufees neem hy dan ook die leiding in die organisasie van 'n Skooltuinkompetisie vir Pretoriase laerskole.

Deur sy toedoen besit Danville 'n pragtige versameling vlae van S.A., korrek tot in die kleinste besonderhede. Van hierdie vlae is tot in die buiteland bekend en van gebruik gemaak.

'n Van Riebeeckreisfonds aan sy skole was 'n poging om hierdie kinders dele van ons land te laat sien en ken wat andersins buite hulle vermoë sou gewees het.

Maar ook het hy intens belang gestel in die wyere onderwysaangeleent-hede. Hy het geglo in 'n goed georganiseerde onderwysprofessie. Hy was dus 'n troue lid van die T.O. en in Pretoria 'n stigterslid van die Kring van Afrikaanse Skoolhoofde.

Alhoewel sy groot werk- en dryfkrag 'n mens soms verbaas het, het sy voortdurende studie, navorsing, reise en skoolwerk dit tog vir hom onmoontlik gemaak om ook aan hierdie bedrywighede sy volle aandag te gee.

Die waardering vir sy diens en die respek wat hy van ouers en gemeen-skap ontvang kan ten slotte nie beter weerspieël word nie as in die feit dat die Skoolkomitee van Danvilleskool 'n aantal jare gelede eenparig aanbeveel het dat daardie skool dr. Punt se naam moes dra. Dr. Punt het op daardie tydstip nie hiervoor gevoel nie en hulle moes die plan laat vaar.

As pasaangestelde direkteur van die Stigting Simon van der Stel beëindig hy nou sy onderwysloopbaan maar uit die aard van die saak weet ons dat hy altyd nou aan die onderwys verbonde sal bly. Ons beste wense vergesel hom.

C. F. HENDRIKZ,

Hoof, Die Heuwelskool, Pretoria.

ONS NUWE VOORSITTER SE WAARDERING VIR DIE WERK VAN DR. PUNT

BAIE graag vra ek van u 'n paar oomblikke om van harte te onderskryf wat hier vanaand gesê is by wyse van waardering vir die goeie werk wat dr. Punt deur die jare, vanaf die stigting tot vandagtoe, aan ons Genootskap gelewer het. As medewerker van dr. Punt op meer as een gebied het ek steeds hoë waardering gevoel vir sy vriendskap, sy ywer, sy deursettingsvermoë, sy heldere insig en sy harde werk. In 1952 toe die Transvaalse Van Riebeeckfeeskomitee hom nodig gehad het, het hy by